

Til Universitetsstyret
Fra Universitetsdirektøren

Sakstype: Diskusjonssak
Møtesaksnr.: D-sak 1
Møtenr.: 5/2018
Møtedato: 19. juni 2018
Notatdato: 31. mai 2018
Arkivsaksnr.: 2016/15948
Saksansvarlig: Hanna Ekeli, Avdeling for fagstøtte
Saksbehandler: Guri Vestad, Avdeling for fagstøtte

Flere studenter på utveksling

Prosjektet «Flere studenter på utveksling» ble etablert høsten 2016 etter at Universitetsstyret på styremøte 4/2016 hadde stilt spørsmål ved hvorfor ikke flere enn hver 5. UiO-student hadde et lengre (3 måneder eller mer) studieopphold i utlandet. Fase 1 kartla hvor hindringene ligger (sept. 2016-februar 2017), og fase 2 så på hvilke praktisk-administrative grep som kan tas for å få til en merkbar vekst på feltet (sept.2017-juni 2018).

Hovedproblemstillinger i saken

Prosjektet peker på to områder som vil kunne ha effekt på antall utreisende studenter:

1. At det i større grad legges opp til at utveksling skal inngå som en naturlig del av studieprogrammet. En modell som innebærer at utveksling er standarden, og at studentene aktivt må velge det bort, gir klare signaler om viktigheten av å reise på utveksling, såkalt «opt out».
2. Usikkerhet rundt godkjenning av utdanning tatt ved utenlandsk institusjon oppgis av studentene som en av hovedhindringene for å reise ut. Tydelige prinsipper for godkjenning vil redusere usikkerheten og kan bidra til en godkjenningsprosess som er mindre ressurskrevende for både studenter og ansatte.

Konsekvenser for økonomi, bemanning og lokaliteter

Kunnskapsdepartementet (KD) er opptatt av å øke studentmobiliteten, og har etablert incentiver for å stimulere til dette. Tilskuddet for utreisende studenter har økt betraktelig fra 2016 til 2017, fra 8000 NOK til 10 000 NOK pr. utreisende student generelt, og fra 8000 NOK til 15 000 NOK per utreisende student gjennom Erasmus+.

Arbeid med utveksling er i dag svært ressurskrevende. Standardisering av utveksling, såkalt «opt out», stordriftsavtaler og utviklingssemestre kan bidra til en rasjonalisering av utvekslingsprosessen. Det er også behov for å jobbe for en mest mulig rasjonell bruk av ressurser, både faglig og administrativt for å få til ønsket vekst. Det kan være hensiktsmessig å vurdere arbeidsdelingen mellom nivåene.

Gunn-Elin Aa. Bjørneboe
universitetsdirektør

Hanna Ekeli
avdelingsdirektør

Vedlegg:

- Styresak «Flere studenter på utveksling»
- Rapport «Flere studenter på utveksling- fase 2»

FRA
UNIVERSITETSDIREKTØREN

FREMLEGGSNOTAT

Møtesaksnr.: D-sak 1
Møtedato: 19. juni 2018
Notatdato: 31. mai 2018
Arkivsaksnr.: 2016/15948
Saksbehandler: Guri Vestad

TIL
UNIVERSITETSSTYRET

Flere studenter på utveksling

Universitetsstyret (2013-2017) stilte på styremøte 4/2016 spørsmål ved UiOs utvikling når det gjelder andelen UiO-studenter som reiser på utveksling til utlandet. Kun hver femte UiO-student på bachelor- eller masternivå har utenlandsopphold av 3 måneders varighet eller mer inkludert i graden sin. For å følge opp styrets diskusjon ble prosjektet «Flere studenter på utveksling» etablert høsten 2016. Fase 1 kartla hvor hindringene ligger (sept. 2016-februar 2017), og fase 2 så på hvilke praktisk-administrative grep som kan tas for å få til en merkbar vekst på feltet (sept.2017-juni 2018).

Prosjektgruppen har bestått av administrativt ansatte med erfaring på feltet fra institutt og fakultetsnivå og 2 medlemmer fra Avdeling for fagstøtte. I tillegg har det vært en sentral styringsgruppe.

I løpet av prosjektperioden har administrative studieledere, internasjonaliseringsnettverket, og studiekonsulenter fra Det humanistiske fakultet og fra Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet vært konsultert. I januar 2018 gjennomførte prosjektet et heldagsseminar med bred involvering fra hele UiO, det ble gitt en «løypemelding» til styret i februar 2018 og Utdanningskomiteen hadde saken som diskusjonssak 14.mars 2018. Vi vet at mobilitetstallene blir bedre på institusjoner der utenlandsopphold legges inn som noe studentene *skal* og ikke bare noe de *kan* gjøre. Utdanningskomiteen ble derfor blant annet bedt om å vurdere økt bruk av 'opt out', altså obligatorisk utenlandsopphold. Det humanistiske fakultet meldte om gode erfaringer med ordningen på noen av sine program. Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet har fra høsten 2017 innført et utviklingssemester i bachelorgraden, der et av valgene for studentene er å reise på utveksling. Flere fakulteter har i ettertid svart at de har igangsatt arbeid som skal legge til rette for økt utveksling, og muligheten for opt-out og utviklingssemester blir vurdert ved ulike programmer.

Studiebarometeret 2017 gir innblikk i årsakene til at mange studenter ikke reiser ut. Nesten halvparten av UiO-studentene er motivert til å dra på utveksling, men likevel er det kun 33% som sier seg enig eller delvis enig i spørsmålet om de selv har planer for å dra på utveksling, og i underkant av 20% som ender opp med å reise. Rundt 40% oppgir at livssituasjonen gjør det vanskelig å dra på utveksling. Mange svarer at informasjonen de får er god nok, og de som har vært på utveksling oppgir at de har hatt stort faglig utbytte og økt studiemotivasjon av utenlandsoppholdet. Det er store forskjeller blant studieprogrammenes utvekslingstall på UiO, så tallgrunnlaget i Studiebarometeret er nok nyttigere på studieprogramnivå.

Prosjektet har vært i kontakt med mange studenter i løpet av fase 1+2. De aller fleste har påpekt at godkjenningsprosessen oppleves som det største hinderet. Det tar for lang tid, for mange mennesker er involvert, og det er for stor usikkerhet rundt hva som vil bli godkjent. Usikkerhet

rundt hva som blir godkjent kan vare langt ut i utvekslingsoppholdet, eller også etter at de har kommet hjem. Følgende sitat oppsummerer det mange av studentene har uttrykt:

«Den uendelige papirmøllen, all usikkerheten og stresset uten å vite før månedsvis etterpå om det faktisk blir godkjent. Har for mange bekjente med erfaringer der de enten ikke får ta kurs på det besøkende universitetet (noe de ikke fikk klar beskjed om på forhånd) eller ikke fikk ting godkjent i etterkant da de kom hjem. Resultatet? De måtte bruke et halvt eller helt år ekstra på studiene, noe som for meg ikke er verdt det.»

Gjennom vedlagte rapport gir prosjektet anbefaling for tiltak som bør igangsettes for å bedre tilretteleggingen av utvekslingsopphold for studenter ved UiO. Noen av tiltakene er igangsatt i løpet av prosjektperioden.

Politiske og strategiske føringer

I «Strategi 2020», som ble vedtatt i universitetsstyret i april 2010, sies det at «alle utdanningsprogrammer skal gis en internasjonal profil, og samarbeidet med utenlandske institusjoner skal økes for å gi større relevans og høyere kvalitet.» (s. 6). Kunnskapsdepartementet (KD) legger til rette for utveksling med finansieringsordninger for studentene og mobilitetstilskudd til lærestedene som en del av finansieringsmodellen. I KDs tildelingsbrev til UiO for 2018 står det at «UiO vil utvikle den internasjonale profilen på studieprogrammene og legge til rette for økt studentutveksling. UiO har som ambisjon å øke antallet utreisende utvekslingsstudenter og inngå flere gjensidig forpliktende avtaler om langvarig studieprogramsamarbeid med utenlandske institusjoner.»

Det gis et økonomisk tilskudd per mobile student, mobilitetstilskuddet er 50 % høyere for utreisende studenter gjennom Erasmus+ enn andre grupper utreisende studenter. Erasmus+ er et program som gir muligheter for mange former for samarbeid, og som kan fungere som et virkemiddel for å koble forskning og utdanning. Det kan søkes om støtte til bl.a. ansattmobilitet, strategiske partnerskap og kunnskapsallianser. Kunnskapsallianser forutsetter samarbeid med arbeidslivet og har som mål å skape innovative løsninger på felles problemstillinger. Studietilsynsforordningen av 2017 stiller krav om at «Studietilbud som fører fram til en grad, skal ha ordninger for internasjonal studentutveksling. Innholdet i utvekslingen skal være faglig relevant». Dette kravet understreker at utveksling er et institusjonelt ansvar og ikke kan overlates til den enkelte student alene. I merknadene poengteres det at relevansen av utvekslingsoppholdet skal være sikret av studietilbudets fagmiljø, med andre ord skal eierskapet forankres lokalt, der studieprogrammene tilbys og utvikles.

Vi har lyktes bedre med å rekruttere innreisende utvekslingsstudenter til UiO. På dette feltet har det vært en jevn vekst i mange år, og antallet innreisende studenter ligger ca 40% over antall utreisende studenter. De internasjonale studentene er en meget viktig gruppe for å lykkes i arbeidet med å få til et internasjonalt campus, såkalt «internasjonalisering hjemme». De internasjonale studentene holder også gjennomgående et faglig godt nivå og har høyere studiepoengproduksjon enn andre studentgrupper (fra analyse presentert i Rosendal¹).

Internasjonal kontekst

Verden omkring oss er i rask endring, og påvirker mobiliteten både positivt og negativt. Enkelte land søker å begrense akademisk frihet, mens andre innfører strengere grensekontroll og mer restriktiv visumpolitikk. At Storbritannia trekker seg ut av EU vil kunne påvirke deres deltakelse i de store europeiske mobilitetsordningene etter 2020. Generelt er spenningene i verden større enn

¹ <http://www.uio.no/om/organisasjon/styret/moter/2018/05-08/satsing-pa-utdanning-ved-uio---utdanningsledelse---analyse-av-vilkar-og-virkemidler.pdf>

på lenge, noe som skaper usikkerhet og kan virke som barrierer også for studentmobiliteten. Ved enkelte universiteter i Europa protesteres det også mot at engelsk er blitt et for dominerende språk i undervisning og forskning.

EU satser samtidig sterkt på økt mobilitet innen Europa som et virkemiddel for å styrke studenters kompetanse på arbeidsmarkedet og for å bygge opp under felles verdier og identitet. EU-kommisjonen jobber i skrivende stund med å meisle ut detaljene i den nye storsatsingen European University Networks. Planen er at det skal etableres omlag 20 allianser av ledende europeiske universiteter innen 2024 hvor sømløs integrert studentmobilitet og felles studieprogrammer vil utgjøre kjernen. Allerede høsten 2018 vil det bli lyst ut pilotprosjekter til slike nettverk innenfor Erasmus+-programmet.

UiO har et mål om å være et ledende europeisk universitet hvor alle studieprogrammer har en internasjonal profil. Dette betyr at også UiO som institusjon må høyne ambisjonsnivået. Ingen av FNs bærekraftsmål eller andre av de store samfunnsutfordringene kan løses hvis man ikke samarbeider over landegrensene. UiOs kandidater må rustes til å takle forskjellige virkeligheter, akademiske kulturer, et globalt arbeidsmarked samt et nasjonalt marked der internasjonale erfaringer og kontakter blir stadig viktigere. Kandidater som søker seg til en fremtidig forskerkarriere må ha internasjonal erfaring og et internasjonalt nettverk for å hevde seg både nasjonalt og internasjonalt og få anledning til å samarbeide med verdensledende forskningsmiljøer.

En viktig forutsetning for å få tidlig internasjonal erfaring, er at det legges til rette for at kandidatene får et eller flere studieopphold i utlandet. Database for statistikk over høyere utdanning (DBH) har oversikt over antallet kandidater med et semester eller mer utveksling i graden sin. Der ligger UiO på en 6.plass nasjonalt med i underkant av 20%. Av de UiO pleier å sammenligne seg med, ligger Universitetet i Bergen klart foran oss, NTNU omtrent likt, og UiT et godt stykke bak:

	2015	2016
Norges Handelshøyskole	56,6%	61,4%
Bergen Arkitekthøgskole	29,2%	31,6%
Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo	29,2%	31,4%
Universitetet i Bergen	28,2%	31,6%
Høgskulen i Volda	21,0%	20,1%
Universitetet i Oslo	18,6%	19,8%
NTNU	19,2	17,9 ²
UiT	9,6	8,2

Dersom UiO skal lykkes med et tydelig taktskifte og oppnå resultater utover dagens nivå, må utveksling gjøres til gjenstand for en mer overordnet strategisk innsats.

På felles seminar for universitetsstyret og dekaner i Rosendal 7.-8.05.2018 ble det lagt vekt på behovet for klar ledelse for å få til endring. Satsing på utveksling krever ressurser, og det vil være viktig å legge til rette for en mest mulig rasjonell bruk av ressursene til de faglige og administrative

² Redusert andel utveksling etter fusjon med høyskolene i Ålesund, Gjøvik og Sør-Trøndelag i 2016

ansatte for å få til ønsket vekst. Videre oppfølging av arbeidet om hvordan UiO skal få flere studenter på utveksling vil kobles til det videre arbeidet med satsing på utdanning.

Gode eksempler

Mye av arbeidet med internasjonalisering ved UiO er delegert til administrasjonen. De beste resultatene finner vi der ledere har lagt til rette for at faglig og administrativt ansatte sammen har hatt muligheten til å utvikle mobilitetsmodeller. Det medisinske fakultet satte av midler og etablerte team med bl.a. studiedekan og administrativt internasjonaliseringskoordinator allerede i år 2000, og fikk på den måten etablert utvekslingssemester med undervisning på engelsk hjemme for å ta imot innreisende studenter, og avtaler med utvalgte partnere UiO-studentene kunne reise til. I år 2000 gjorde også Institutt for kulturstudier og orientalske språk (IKOS) noe av det samme og innførte obligatorisk utenlandsopphold for de som studerte orientalske språk.

Institutt for arkeologi, konservering og historie (IAKH) har fokusert spesielt på Europa og aktiv bruk av Erasmus+. I 2010 ansatte de en internasjonaliseringskoordinator. Videre har de jobbet med å skape en kultur for utveksling. De legger vekt på samspillet mellom ledere, faglig og administrativt ansatte, studenter og fagutvalg. Fra januar 2018 har de etablert en ny rolle med en faglig ansatt i ledelsen som har et særskilt ansvar for internasjonalisering og formidling. Det sikrer at internasjonaliseringsarbeidet er forankret i ledelsen og at det ligger faglige vurderinger til grunn for det de gjør på feltet. IAKH bruker midler fra Erasmus+ til partnerbesøk, lærer- og studentutveksling. De tok utgangspunkt i eksisterende forskerkontakt og etablerte forskernettverk, og undertegner ingen avtaler uten at en faglig ansatt har eierskap til den.

Det siste eksemplet viser hvordan man kan bruke Erasmus+ som et verktøy for at forskning og utdanning virker sammen. Det forutsetter tydelig ledelse og en bevisst holdning hos ledelsen, faglig forankring hos forskerne og nok ressurser i administrasjonen. Hvis man lykkes med å skape en kultur for internasjonalisering, herunder utveksling, og bruker de støtteordningene og programmene som er tilgjengelig, bør man kunne få til vekst uten nye, store investeringer.

Veien videre

Alle UiOs studenter har i dag et tilbud om å dra på utveksling. Enkelte av UiOs språkfag og områdestudier praktiserer allerede obligatoriske utenlandsopphold med gode erfaringer. Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet innførte i 2017 et utviklingssemester i bachelorgraden, for å legge til rette for arbeidspraksis, tverrfaglighet og utenlandsopphold. Siden utviklingssemesteret er lagt mot slutten av studieprogrammene, har vi foreløpig ikke sett resultater av dette tiltaket.

UiOs Strategic Advisory Board anbefalte at UiO måtte bli mer internasjonalt orientert. De skriver i sin rapport "Build a Ladder to the Stars" (2014, s. 21-22):

«Students should be encouraged to spend time abroad at an early stage in order to develop an international mind-set and become 'global citizens'. Hence, international mobility must be integrated into the individual programmes of study. Particularly while studying for the BA, students should be encouraged to spend time abroad. UiO's default position should be to recognize credits earned abroad. Administrative procedures related to mobility should be as simple and non-bureaucratic as possible.»

Videre diskusjon på området vil bli bragt inn i arbeidet med strategi høsten 2018. Utveksling er en viktig del av arbeidet med utdanningskvalitet. Prosjektet peker på to områder som vil kunne ha effekt på antall utreisende studenter:

1. At det i større grad legges opp til at utveksling skal inngå som en naturlig del av studieprogrammet

Såkalt «opt-out» er en modell som innebærer at studentene aktivt må velge å ikke dra på utveksling, samtidig som forventingen til UiOs studieprogrammer om tilrettelegging for utveksling vil styrkes. Utdanningskomiteén er bedt om å vurdere igangsettelse av nye piloter til «opt-out», og det arbeides nå med å finne studieprogrammer som ønsker å prøve ut denne modellen.

2. Usikkerhet rundt godkjenning av utdanning tatt ved utenlandsk institusjon oppgis av studentene som en av hovedhindringene for å reise ut. Det kan synes som noen fagmiljøer er for rigide med tanke på å innpasse studier fra utenlandske partneruniversiteter.

Dette kan løses ved at

- a. Studieprogrammer med lite eller ingen valgfrihet legger til rette for at bestemte emner kan tas ved utvalgte partneruniversiteter i utlandet, slik man gjør f.eks. på profesjonsstudiet i medisin.
- b. Studieprogrammer som har frie emner, utviklingssemester eller andre muligheter for valgfrihet, i større grad godkjenner emner uten store, tunge prosesser, så fremt det er fra et partneruniversitet, på riktig nivå og ikke skal erstatte fag som er obligatoriske og/eller kreves for opptak til høyere nivå.

Videre oppfølging skjer ved at anbefalingene fra prosjektet integreres i arbeidet med satsing på utdanning. Universitetsstyret inviteres til å diskutere studentutvekslingens plass i UiOs utdanning, herunder hvilke krav og forventinger UiO bør stille for den videre utviklingen av feltet.

Vedlegg: Rapport for fase 2 av prosjektet «Flere studenter på utveksling»

Rapport for fase 2 av prosjektet

«Flere studenter på utveksling»

Boholm C.B., Engvik, T.T., Forsudd B-M, Hoff T.S., Krogh, C.P, Vestad G.

Innhold

1. Innledning.....	3
2. Oversikt over foreslåtte tiltak i rapporten	4
2. Prosjektorganisering.....	5
3. Forankring, involvering og konsultering.....	6
4. Begrepsavklaring og avgrensning	6
5. Økonomien i utveksling	6
6. Ledelse og kultur for utveksling.....	7
7. Studentenes utbytte av utveksling	8
8. Utveksling som «opt out» eller obligatorisk	9
9. Utviklingssemester	9
10. Robuste avtaler med stordriftsfordeler	10
11. Administrative ressurser.....	11
12. Godkjenning	11
13. Informasjon/kommunikasjon	14
14. Kompetanse	15
15. Hva ønsker studentene?.....	15
16. Hva skjer videre?.....	15

4 Vedlegg

1. Innledning

UiOs Strategic Advisory Board poengterte at UiO måtte bli mer internasjonalt orientert. De skriver i sin rapport "Build a Ladder to the Stars" (2014, s. 21-22):

«Students should be encouraged to spend time abroad at an early stage in order to develop an international mind-set and become 'global citizens'. Hence, international mobility must be integrated into the individual programmes of study. Particularly while studying for the BA, students should be encouraged to spend time abroad. UiO's default position should be to recognize credits earned abroad. Administrative procedures related to mobility should be as simple and non-bureaucratic as possible. »

Universitetsstyret (2013-2017) stilte på styremøte 4/2016 spørsmål ved UiOs utvikling når det gjelder andelen UiO-studenter som reiser på utveksling til utlandet, og universitetsdirektøren fikk i oppdrag å legge frem en analyse av utvekslingen og hva som eventuelt hindrer studentene fra å reise. For å følge opp styrets diskusjon ble prosjektet «Flere studenter på utveksling» etablert høsten 2016. Fase 1 kartla hvor hindringene ligger (sept. 2016-februar 2017), og fase 2 så på hvilke praktisk-administrative grep som kan tas for å få til en merkbar vekst på feltet (sept.2017-juni 2018).

Kartleggingen viste flere områder hvor innsatsen kan styrkes for å øke utvekslingen:

- ledelse og kultur for utveksling
- organisering
- struktur og godkjenning
- promotering og informasjon
- økonomi

Se også fremleggsnotat til styret i februar 2017¹.

Styret vedtok 7.februar 2017 igangsetting av fase 2 med følgende fokusområder:

- Hvordan administrative hindringer kan reduseres
- Hvordan arbeidet med godkjenning kan bli bedre og mer forutsigbart for studentene
- Bedre informasjon til studentene

Mandat, fase 2: Levere forslag til ordninger og tiltak som skal bidra til at utveksling blir en integrert del av studiene. Utvekslingen skal sikre studentene et læringsutbytte som gjør dem rustet for et moderne og internasjonalt arbeidsliv. Tiltakene skal kunne tilpasses lokale forhold og være i tråd med det arbeidet som allerede gjøres på enhetene når det gjelder internasjonalisering og studiekvalitet.

Fokus for prosjektet har vært praktisk-administrative forhold.

¹ <http://www.uio.no/om/organisasjon/styret/moter/2017/1/d-sak-2-hvordan-fa-flere-studenter-pa-utveksling.pdf>

2. Oversikt over foreslåtte tiltak i rapporten

Område	Tiltak	Beskrivelse	Ansvar
Informasjon	Ny nettstruktur	Utforme nettsidene slik at studenter finner informasjon tilpasset sitt studieprogram. Fokus på studentperspektiv.	AF har igangsatt arbeid med å forbedre nettsider knyttet til utveksling. Informasjonsansvarlige og avtaleeiere på enhetene involveres underveis i prosessen
Informasjon	Rapportdatabase	Alle studenter skriver rapport med relevant informasjon etter utvekslingen.	AF oppretter databasen. Studentene oppfordres til å skrive av de som veileder dem om utvekslingen.
Informasjon	Utvekslings-ambassadører	Bruke studenter som har vært på utveksling for å dele sine erfaringer.	AF og administrativt ansatte på enhetene
Informasjon	Opt-out	Utveksling ligger som «default» i studieprogrammet, og studenten må ev. aktivt velge det bort. Signaliserer at UiO anser utveksling som viktig.	Faglig og administrativ ledelse på programnivå.
Informasjon Godkjenning	Database for å vise tidligere godkjente emner	Informasjon om tidligere godkjente emner gjør prosessen med forhåndsgodkjenning enklere for fagmiljø og student.	Teknisk løsning utvikles i AF. De som godkjenner lokalt må legge inn i basen og kvalitetssikre innholdet
Godkjenning	Retningslinjer for godkjenningsfeltet	Utarbeide felles faglige prinsipper for forhånds-godkjenning hvor det fremgår tillatt grad av overlapp, fleksibilitet og alternative løsninger. Avklare ansvar for forhåndsgodkjenning.	Først og fremst en faglig oppgave, men bør gjøres i samarbeid med administrative.
Strategisk utvikling	Stordriftsavtaler	Utvikle en avtaleportefølje med utvalgte avtaler som åpner for flere studenter ut og inn.	Faglig og administrativ ledelse på aktuelt institutt, fakultet eller sentralt avhengig av hvor stor del av UiO avtalen skal omfatte.

Strategisk utvikling	«Utviklingssemester»	Studentene henter impulser fra utveksling, andre fag på UiO, eller fra praksis.	Faglig og administrativ ledelse på institutt og fakultet
Administrativ utvikling	Organisering av ansatte som jobber med utveksling	I dag har mange studiekonsulenter dette som en liten del av sin jobb. Det gjør systemet sårbart og arbeidet med utveksling kan bli nedprioritert i en travel hverdag.	Alternativ organisering kan vurderes. Dette må skje lokalt, på institutt og fakultet, og er et lederansvar.
Administrativ utvikling	Kompetanseheving 1	Opplæring av ansatte innen internasjonalisering. Et årlig seminar med administrativt ansatte fra alle 3 nivåer.	AF og Internasjonaliseringsnet tverket (alle fakulteter representert)
Administrativ utvikling	Kompetanseheving 2	Møter med studiekonsulenter viser behov for mer støtte og mer kunnskap om utvekslingsmuligheten e. Hospitering	AF kan ha mer kontakt med kolleger på institutt- og programnivå, og tilby opplæring oftere, og ha en helpdeskfunksjon. Ledere i AF har ansvaret.

Tiltakene er hentet fra vedlegg nr 1, hvor det også er flere forslag til tiltak som kan fremme utveksling.

2. Prosjektorganisering

Prosjekteier: Prorektor Gro Bjørnerud Mo

Styringsgruppe: Leder: Avdelingsdirektør Hanna Ekeli Avd. for fagstøtte (AF), seksjonssjef seksjon for opptatt og tilrettelegging, AF Camilla Haugland, nestleder seksjon for forskning-utdanningsstøtte og internasjonalisering (AF) Malena Bakkevold/avløst av Torbjørn Grønner i april 2018, Svein Hullstein fra Enhet for lederstøtte har deltatt på møter i styringsgruppa

Prosjektleder: Guri Vestad, Avdeling for fagstøtte (AF) 50%

Prosjektdeltakere:

Cecilie Brinck Boholm, Det utdanningsvitenskapelige fakultet (UV) 20%

Britt-Marie Forsudd, Inst.for lingvistiske og nordiske studier, Det humanistiske fakultet (HF) 20%

Cecilie Poulsson Krogh, Det medisinske fakultet (MED) 20%

Tine Tång Engvik, Avdeling for fagstøtte (AF) 15%

Tone Sindre Hoff, Avdeling for fagstøtte (AF) 15%

Alle deltakerne i prosjektgruppa jobber med studentutveksling i hele eller deler av stillingen sin.

3. Forankring, involvering og konsultering

I løpet av prosjektperiodene (fase 1+2) har saken vært presentert for UiOs Utdanningskomité, administrative studieledere, internasjonaliseringsnettverk, og godkjenningsgruppe. Det har også vært samtaler/intervjuer med ledere, vitenskapelig ansatte og studenter i forskjellige fagmiljøer. I tillegg er det sendt ut et spørreskjema til studenter som trakk søknad om utveksling etter at de hadde søkt.

Prosjektet har besøkt Universitet i Bergen (UiB), Norges Handelshøyskole (NHH), Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU) og Århus Universitet, for å hente inspirasjon og lære fra institusjoner som har andelsmessig flere studenter på utveksling enn UiO.

UiOs rektorat har vært involvert gjennom prorektor Gro Bjørnerud Mo.

4. Begrepsavklaring og avgrensning

Prosjektet har sett på tilrettelegging for utreisende utveksling på bachelor- og masternivå. Lengden på de aktuelle utvekslingsoppholdene er 1-2 semestre, minimum 3 måneder. Denne typen utenlandsopphold omtales også i en del tilfeller som «delstudier i utlandet», det vil si at man tar deler av graden ute.

Det er denne utvekslingen som rapporteres til Database for statistikk om høgre utdanning (DBH), og som det gis mobilitetstilskudd for. Kravene for at det skal gis tilskudd er for øvrig at det er utveksling gjennom et formalisert samarbeid, altså en samarbeidsavtale. Dette kravet og Studietilsynsforskriftens krav om at utvekslingstilbudet skal være faglig relevant², tilsier at man er restriktiv med å legge til rette for såkalte «free movers» - studenter som finner frem til et sted de ønsker å reise til, men som UiO ikke har noen avtale med og heller ingen kunnskap om kvaliteten til.

5. Økonomien i utveksling

Kunnskapsdepartementet (KD) har etablert incentiver for å stimulere til studentmobilitet. I tabellen under vises UiOs inntekter fra mobilitetstilskuddet de to siste årene. KD er også opptatt av å få til vekst på feltet og har valgt å øke tilskuddet betraktelig fra 2016 til 2017, fra 8000 NOK til 10 000 NOK pr. utreisende student generelt, og fra 8000 NOK til 15 000 NOK per utreisende student gjennom Erasmus.

Fra 2017 valgte KD å gi tilskudd også til studenter som reiser på et kvalitetssikret og avtaleforankret opphold i utlandet, men som av forskjellige grunner tar eksamen hjemme. Det er f.eks. tilfellet for alle de studentene på orientalske og asiatiske språk som har obligatorisk studieopphold i utlandet. De reiser ut for å lære språk, og går på spesielt tilpassede kurs når de er på utveksling og tar eksamen når de kommer hjem.

² https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-02-07-137#KAPITTEL_2 §2-2. (8)

Oversikt over UiOs inntekter fra mobilitetstilskuddet i 2016 og 2017

	Innreisende	NOK	Utreisende Erasmus+	Utreisende andre	NOK Til sammen Erasmus+ og andre	Totalt NOK
2016*	1440 studenter x8000 NOK	11 520 000	408 studenter x8000 NOK =3264000 NOK	372 studenter x8000 NOK =2976000 NOK	6 240 000	17 760 000
2017	1444 studenter X10000 NOK	14 440 000	343 studenter x15000 NOK =5145000 NOK	669 studenter x10000 NOK =6690000 NOK	11 835 000	26 275 000

Kostnadssiden ved utreisende studenter er at UiO ikke får studiepoenguttelling for de eksamener som studentene tar i utlandet. Der hvor studentene har undervisning i utlandet, men tar eksamen hjemme, får UiO både studiepoenguttellingen og mobilitetstilskudd.

UiO får også uttellingen for de eksamenene som innreisende utvekslingsstudenter tar ved UiO i form av produserte studiepoeng. Dette er én av grunnene til at det er viktig å ha god balanse mellom inn- og utreisende utvekslingsstudenter. Mobilitetstallene for UiO viser at vi tar imot flere utvekslingsstudenter enn vi sender ut. De innreisende studentene avlegger i tillegg flere studiepoeng enn norske studenter på ordinært studieprogram. Det er med andre ord lønnsomt å motta internasjonale studenter³.

Andre kostnader knyttet til utveksling vil blant annet være partnerbesøk, deltakelse på konferanser og administrative og faglige ansattes tidsbruk.

6. Ledelse og kultur for utveksling

På institusjonsnivå må utveksling synliggjøres som en naturlig del av det strategiske arbeidet knyttet til utdanningskvalitet

Erfaringene fra nasjonale undersøkelser og intervjuene ved UiO tyder på at prosessen rundt utveksling fungerer best når det samarbeides tett mellom ledelse, vitenskapelig ansatte og administrasjonen. Både vitenskapelig og administrativt ansatte som ble intervjuet gir uttrykk for at utveksling ofte ses på som en oppgave for administrasjonen. Det er viktig med forankring hos lokal ledelse og hos den enkelte ansatte for at utveksling skal fremstå som viktig for studentene.

Et eksempel på noen som lykkes er det femårige masterprogrammet i rettsvitenskap på Universitetet i Bergen. Der har de gjennom mange år utviklet en kultur for at det er viktig å reise ut, og samspillet mellom ledelse, fagansvarlige og administrasjon er sentralt i denne kulturen. Ledelsen er dedikert, og det er flere administrativt ansatte på fakultetet som jobber med utreisende studenter i tett kontakt med ledelsen. Resultatet er at 38 % av deres ferdige kandidater har vært på utveksling.

³ Vedlegg nr 2

Et annet eksempel er Institutt for arkeologi, konservering og historie (IAKH) ved UiO, som har fokusert spesielt på Europa og aktiv bruk av Erasmus+. I 2010 ansatte de en internasjonalsiseringskoordinator. Videre har de jobbet med å skape en kultur for utveksling. De legger vekt på samspillet mellom ledere, faglig og administrativt ansatte, studenter og fagutvalg. Fra januar 2018 har de etablert en ny rolle med en faglig ansatt i ledelsen som har et særskilt ansvar for internasjonalsisering og formidling. Det sikrer at internasjonalsiseringsarbeidet er forankret i ledelsen og at det ligger faglige vurderinger til grunn for det de gjør på feltet. IAKH bruker midler fra Erasmus+ til partnerbesøk, lærer- og studentutveksling. De tok utgangspunkt i eksisterende forskerkontakt og etablerte forskernettverk, og undertegner ingen avtaler uten at en faglig ansatt har eierskap til den.

Det siste eksemplet viser hvordan man kan bruke Erasmus+ som et verktøy for at forskning og utdanning virker sammen. Det forutsetter tydelig ledelse og en bevisst holdning hos ledelsen, faglig forankring hos forskerne og nok ressurser i administrasjonen. Hvis man lykkes med å skape en kultur for internasjonalsisering, herunder utveksling, og bruker de støtteordningene og programmene som er tilgjengelig, kan man få til vekst uten nye, store investeringer.

7. Studentenes utbytte av utveksling

Studenter som har vært på utveksling rapporterer i stor grad om godt faglig og personlig utbytte. De reiser bokstavelig talt ut av komfortsonen og må håndtere mange nye, krevende situasjoner. De må lære seg å gjennomføre studier på et annet språk, både skriftlig og muntlig, og de må ofte bygge et nytt sosialt nettverk på relativt kort tid. I fagmiljøene opplever man ofte studenter som kommer tilbake fra utveksling som mer modne, de kan ha tilegnet seg gode presentasjonskunnskaper og alternative faglige vinklinger. Nye læringsstrategier kan også være et resultat av utveksling, noe som illustreres i et leserinnlegg i Universitas mai 2018. Her formidler en student som har vært på utveksling ved Adelaide University i Australia hvordan hun opplevde tett oppfølging fra de som underviste, bedre og mer tilgjengelige fasiliteter og hjelpemidler, fleksible vurderingsformer, filming av undervisningen osv. Innlegget er et kritisk innspill til læringsmiljøet ved UiO, hvor studentens erfaring er at oppfølgingen ved UiO er begrenset, tilbakemeldinger på obligatoriske oppgaver er mangelfull, og at systemet førte til at hun ble en «pugge-student» som fikk gode karakterer, men at kunnskapen forsvant raskt.⁴ Selv om dette kun er en stemme, og ikke nødvendigvis representativ for flertallet av studentene ved UiO, viser det at å dra på utveksling kan føre til et økt engasjement for læringsmiljø, og at studenter tør å utfordre tilstanden ved sitt universitet.

En oversikt over avlagte studiepoeng ved utveksling viser positive tendenser. Utreisende studenter fra UiO avlegger i snitt høyere studiepoengsproduksjon enn sine hjemmeværende medstudenter.⁵

Mange av de hjemvendte studentene ønsker å formidle sine erfaringer til andre, for å inspirere flere til å reise ut. Våren 2018 meldte 55 studenter seg som utvekslingsambassadører, noe som viser et positivt engasjement for å formidle sine erfaringer. Dette har et stort potensiale for å kunne bidra til mer inspirasjon til å velge utveksling.

⁴ <http://universitas.no/debatt/64286/aret-jeg-laerte-mest-var-aret-jeg-ikke-studerte-pa>

⁵ Vedlegg nr 3

Det foreslås også å opprette en rapporteringsdatabase hvor studentene legger inn sine erfaringer, tips og vurderinger fra utvekslingsoppholdet.

8. Utveksling som «opt out» eller obligatorisk

Såkalt «opt-out» er en modell som innebærer at studentene aktivt må velge å ikke dra på utveksling, samtidig som forventingen til UiOs studieprogrammer om tilrettelegging for utveksling vil styrkes. Masterprogrammet i Europeisk kultur er et av studieprogrammene på UiO med utvekslingsopphold som «opt out». Studenter som ikke kan dra på utveksling i 3. semester må søke om fritak for dette. For å bevisstgjøre studentene før søknad til studiet er motivasjonsbrev en del av opptaksgrunnlaget. Faglærerne er sterkt involvert i promotering av utvekslingsopphold allerede fra studiestart. Studieprogrammet har til nå hatt tre utvekslingsopptak, der om lag halvparten av studentene dro ut i første kull, mens det for siste kull er om lag 2/3 som skal ut.

Andre programmer har obligatorisk utveksling. I motsetning til op-out er obligatorisk utveksling ikke mulig å velge bort. På HF's språkprogrammer har blant annet studieprogrammet i Asia- og Midtøsten-studier obligatorisk utveksling, med en tilrettelegging i form av faste emnepakker og steder studentene kan reise. På disse studieretningene reiser flertallet ut, men det finnes også ordninger for de av studentene som av spesielle årsaker ikke kan reise ut for et helt semester.

Universitetet i Luxembourg har obligatoriske utenlandsopphold for alle studentene sine.⁶ Deres erfaring er at ved å gjøre utveksling obligatorisk så bruker man mindre ressurser på å overbevise studentene om at de bør reise på utveksling.

9. Utviklingssemester

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (MN) har innført utviklingssemester i alle bachelorprogrammene, fortrinnsvis i studieløpets 5. semester.

På studieløpssidene til MNs bachelorprogrammer, defineres et utviklingssemester slik: *«Et utviklingssemester er et semester du kan bygge opp selv. Du kan velge å ta frie emner ved Universitetet i Oslo, eller reise på utveksling i utlandet. 5. semester er spesielt tilrettelagt som utviklingssemester.»*

Hensikten med utviklingssemesteret er først og fremst å tilrettelegge for at studentene tilegner seg generiske ferdigheter som gjør dem bedre rustet for livet etter studiene. Utveksling er én av flere muligheter dette semesteret, andre alternativer er praksis, prosjektsemester eller å kunne ta emner fra andre fagområder.

Ordningen er nyetablert, kullet som startet på bachelorstudiene høsten 2017 er det første, og de skal ha utviklingssemester høsten 2019. Det arbeides nå med tilrettelegging slik at det eksisterer et reelt tilbud, finnes tilgjengelig informasjon og administrative ressurser til å håndtere de ulike ordningene. Det er også satt ned en arbeidsgruppe som jobber med MNs utvekslingsavtaler, slik at de kan promotere fagnære utvekslingsopphold tilpasset de ulike studieprogrammene.

⁶ Innlegg på Internasjonaliseringskonferansen 2015 i Tromsø.

Det samfunnsvitenskapelige fakultet (SV) har i stor grad lagt til rette for bruk av frie studiepoeng til utveksling. De vurderer nå å innføre et utviklingssemester i alle bachelorprogrammene på samme måte som MN.

10. Robuste avtaler med stordriftsfordeler

I dag preges UiOs avtaleportefølje av til dels mange avtaler med få utvekslingsplasser. Dette er ikke unikt for UiO og skyldes ofte utenforliggende faktorer. Mange universiteter er tilbakeholdne med å gi mange utvekslingsplasser. For å sikre et tilstrekkelig tilbud til bredden av studentene har derfor UiO spredd seg på mange avtaler. Det krever mye administrativ oppfølging. Samtidig uttrykker studentene ønsker om færre valg så lenge de valgene man får er gjennomførbare, anbefalt på faglig grunnlag, på steder hvor de behersker språket og gjerne vil være. Erfaringsmessig er studentene mer opptatt av destinasjon enn man gjerne tenker.

Når man utvikler en avtaleportefølje, er det viktig å ha fokus på hvor studentene ønsker og kan reise. Det vil fremstå som enklere for de som eier avtalene og skal vedlikeholde dem at antallet avtaler er begrenset. Mange studenter etterlyser færre, og mer realistiske valgmuligheter. For at en avtale skal fungere godt, er det også viktig å ha et bra tilbud til innreisende studenter. Gjensidigheten fra UiO til de utenlandske institusjonene vil ofte være på tvers av fagmiljøer, da det i mange tilfeller ikke er studenter fra samme fagmiljøer som utveksles. For eksempel sender språkfagene ut mange studenter, men språkinstituttens emnetilbud ikke vil være så interessante for partnernes studenter. De vil kanskje ønske å ta samfunnsfag i stedet. Da har vi god tradisjon for å samarbeide på tvers av fag- og fakultetsgrenser på UiO.

For å bidra til en mer robust avtaleportefølje, anbefales det å jobbe med å utvikle stordriftsavtaler som åpner for at større grupper av studenter kan reise på utveksling. Man kan da gradvis redusere avtaler med liten mobilitet. Dette innebærer å gå i dialog med spesielt interessante institusjoner som er villige til å tilby gode vilkår for flere UiO-studenter. Ideelt sett burde slike avtaler forankres i forskningssamarbeid. Det vil derfor være hensiktsmessig å finne frem til partnerinstitusjoner som flere fagmiljøer ved UiO anser som kvalitativt gode læresteder gjennom sitt kjennskap til forskning og undervisning der. Samtidig er det slik at forskningssamarbeid ofte er på smale felt, og man er avhengig av å håndplukke institusjoner som kan tilby gode betingelser for dette stordriftsformålet. Institusjonene må være av høy kvalitet, gi gode rammebetingelser, og være attraktive for våre studenter (språk, beliggenhet mm). UiO må samtidig ha emner på engelsk som er relevante for studenter ved institusjoner vi samarbeider med, slik at de finner det interessant å sende tilsvarende antall studenter til UiO.

Arbeidet med forvaltning av avtaler, herunder godkjenning av emner, vil være enklere hvis man har færre avtaler med mye aktivitet samlet. For at studentene skal få tatt faglig relevante emner på utveksling, må man ha riktige avtaler på rett nivå, forankret i fagmiljøene. Det vil ellers være en god investering å sørge for bedre avtalesider med tydelige, faglige anbefalinger. Selv om det tar tid og er ressurskrevende, så vil god og riktig informasjon spare både studenter og ansatte for avklaringsarbeid senere i prosessen. Avtaleevaluering kan gjøres periodisk på samme måte som med studieprogrammer.

11. Administrative ressurser

Arbeid med utveksling er i dag svært ressurskrevende. Strømlinjeforming av utveksling gjennom for eksempel «opt out», stordriftsavtaler og utviklingssemestre vil sannsynligvis føre til en viss rasjonalisering av utvekslingsprosessen, men det vil fortsatt være behov for å jobbe for en mest mulig rasjonell bruk av ressursene til de faglige og administrativt ansatte for å få til ønsket vekst, og det kan være formålstjenlig å vurdere andre former for organisering.

Ett alternativ er å løse oppgavene på færre administrative nivåer. For eksempel kan administrasjon av avtaler gjøres på 1 eller 2 nivåer, ikke 3 som i dag. Både faglig og administrativt ansatte på instituttnivå er med i forberedelsene til utvekslingsavtalene. Avtaler skal være forankret i fagmiljøene, og disse spiller også en viktig rolle i informasjons- og veiledningsarbeidet overfor studentene. Men når selve avtalen skal skrives, kan de levere grunnlaget for den til sentralt eller fakultetsnivå, som skriver den basert på maler og de aktuelle innspillene. Det vil frigjøre tid for studiekonsulentene, som heller kan bruke tid på å veilede studentene etc.

Organisering av arbeid med utveksling er ulikt organisert på ulike institutter. Noen administrativt ansatte har dette som en hel eller stor del av sin stilling, mens andre kun har det som en liten andel. For å få til nødvendig spesialisering kan det vurderes alternativ fordeling av oppgaver mellom administrativt ansatte. Mindre institutter som ikke har nok administrativt ansatte til å rendyrke stillinger som jobber med utveksling, kan vurdere å gå sammen om å ha en medarbeider med spesialkompetanse på feltet.

Det kan være en idé, særlig for de større fakultetene, å samle ressurser i større grad enn i dag på et internasjonalt kontor på fakultetsnivå. Dette vil avlaste studiekonsulentene, øke profesjonaliteten og ha et rasjonaliseringspotensiale.

Rollen til Avdeling for fagstøtte (AF) kan vurderes. I dag kanaliseres mye informasjon om utveksling gjennom nettverk bestående av ansatte i AF og ansatte på fakultetsnivå (godkjenningsgruppen og internasjonaliserings-nettverket). Gjennom arbeidet med dette prosjektet har det kommet frem at det er mye usikkerhet rundt utveksling blant ansatte på institutt- og programnivå, og at de ønsker mer støtte og informasjon fra kolleger med spesialistkompetanse. Derfor foreslår vi å etablere et fast årlig seminar hvor alle administrativt ansatte som har oppgaver knyttet til utveksling inviteres. Dette pluss invitasjoner til AF til å delta på fakultetsvise møter, samt invitasjon fra AF til å ta oftere kontakt for å avklare spørsmål, vil kunne bidra til økt kompetanse på enhetene.

12. Godkjenning

Undersøkelser blant studenter viser at usikkerhet rundt godkjenning er et reelt hinder for økt studentutveksling. Som eksempel nevnes et par sitater som beskrivelse av hvordan mange studenter opplever dagens praksis:

«Den uendelige papirmøllen, all usikkerheten og stresset uten å vite før månedsvis etterpå om det faktisk blir godkjent. Har for mange bekjente med erfaringer der de enten ikke får ta kurs på det besøkende universitetet (noe de ikke fikk klar beskjed om på forhånd) eller ikke fikk ting godkjent i etterkant da de kom hjem. Resultatet? De måtte bruke et halvt eller helt år ekstra på studiene, noe som for meg ikke er verdt det.»

«Selv opplevde jeg for eksempel valg av emner ved vertsuniversitetet som svært forvirrende. Det var ingen anbefalinger eller forslag fra UiO, og jeg måtte selv lete på vertsuniversitetets nettsider etter emner som kunne passe. Der var det ingen klare retningslinjer for hvilke emner som kunne tas av utvekslingsstudenter, og mye av informasjonen sto på [landets språk]»

Proessen med godkjenning av fag ved utvekslingsstedet kan grovt deles i tre faser: før utreise (forhåndsgodkjenning), i løpet av utvekslingsoppholdet og etter utveksling (endelig godkjenning). I verste fall kan studentene oppleve flere runder med faglig vurdering i hver fase. Studieprogrammer med lite tilrettelegging for utveksling i studieløpet, kombinert med en rigid godkjenningspraksis og svakt faglig forankrete utvekslingsavtaler, vil ofte risikere omfattende og godkjenningsprosesser som tar lang tid.⁷

I tillegg til mangelfull eller utydelig informasjon, er det også ulike godkjenningsordninger for studenter på de ulike fakultetene og instituttene. Ulik saksbehandling sammen med utilstrekkelig informasjon gir lett inntrykk av forskjellsbehandling, og varierende grad av profesjonalitet og faglig nivå.

Fagspesifikk læringsutbytte ved utvekslingsopphold er i liten grad definert i studieprogrammene. Uklare faglige krav, eller fravær av definert læringsutbytte, kan gi inntrykk av at det faglige utbyttet er større hjemme enn på utveksling. Uten faglige anbefalinger blir det svært vanskelig for studenter som vurderer utveksling å se om utveksling lønner seg, eller om de skal holde seg hjemme. Manglende vedtatte faglige retningslinjer for godkjenning fører ofte til unødvendig tidkrevende og omfattende saksbehandling.

I Studietilsynsforordningen heter det at «Studietilbud som fører fram til en grad, skal ha ordninger for internasjonal studentutveksling. Innholdet i utvekslingen skal være faglig relevant.» For å kunne tilby alle studenter et utvekslingsopphold som er faglig relevant og gjennomførbart uten å føre til forsinkelser i studieprogresjonen, foreslås det at studieprogrammene legger til rette for utveksling i de forskjellige studieprogrammene ved å velge ett av to prinsipper:

1. Godkjenne emner tatt hos partnerne automatisk med mindre det finnes tungtveiende grunner til ikke å gjøre det
2. Ha klare emneanbefalinger ved utvalgte partneruniversiteter hvis utvekslingen skal erstatte obligatoriske emner fra UiO og/eller er krav for opptak til master

Det er viktig at man i godkjenningsprosessen utviser en betydelig grad av fleksibilitet, uten at det går på bekostning av nødvendige faglige krav. Fakultetsansvarlige for godkjenning kan konsultere instituttene i tvilstilfeller. Hvis studentene tar emner ved et allerede godkjent avtaleuniversitet, har det en egenverdi og man kan godkjenne det uten detaljert faglig overprøving. Det er fremover behov for å sikre en smidig og noenlunde felles godkjenningspraksis som gir studentene forutsigbarhet. I det første tilfellet over, med automatisk godkjenning, vil den kunne foretas på fakultetsnivå, og frigjøre tid hos studiekonsulentene og andre involverte på instituttnivå.

Det samfunnsvitenskapelige fakultet (SV) har i stor grad tilrettelagt for bruk av frie studiepoeng på utveksling for studieprogrammer der det er inkludert. De har en svært forenklet godkjenningspraksis som sluser mange studenter gjennom på kort tid. Den er

⁷ Se vedlegg nr 4

beskrevet slik på fakultetets hjemmeside:

«Hvem skal ikke søke om forhåndsgodkjenning?

Hvis du reiser på en av utvekslingsavtalene til UiO trenger du ikke å søke om forhåndsgodkjenning. Opplysninger om ditt utvekslingsopphold hentes ut av Lånekassen elektronisk når du søker om lån og stipend. Du mottar en e-post når dette er registrert ved Universitetet i Oslo. Hvis du ønsker å få godkjent emner fra utvekslingen som annet enn frie emner i studieprogrammet, må du kontakte SV-info for veiledning om emnene kan godkjennes.»

Hvordan gi studentene informasjon som gjør valg av emner på utvekslingsstedet enklere? Universitetet i Århus legger tidligere godkjente emner på nettsider i tilknytning til avtalene og programmene. Prosjektgruppen foreslår at UiO gjør noe tilsvarende ved å etablere en database hvor man henter ut informasjon over tidligere godkjente emner fra FS. Dette vil både studenter og ansatte ha god nytte av.

Selv om emnene som tas i utlandet skal innpasses i studentens faglige fordypning kan man ikke forvente at emnene har helt likt innhold som emner studentene ville tatt her. Følgende eksempel vil gjøre godkjeningsprosessen enklere, og fjerne usikkerhet for studentene:

«I mastergraden i retorikk og språklig kommunikasjon vil alle emner som tilbys i kandidatuddannelsen i retorik ved Københavns universitet bli godkjent, så fremt det ikke er (for stor) overlapp med emner studentene tar ved UiO.»

Mange masterprogrammer har obligatoriske emner i 2. semester, noe som gjør det umulig for studentene å dra på utveksling. Dette er ofte metodeemner. Mobilitet blir enklere dersom obligatoriske emner enten legges til 1.semester, eller det åpnes for dispensasjon fra det obligatoriske emnet, og det finnes liknende emner som kan godkjennes hos partneruniversitetet.

Mange ønsker å bruke de frie emnene til å ta emner som hører til fagfeltet deres. Det kan derfor være lurt å gi faglig og administrativ informasjon om hvordan studentene kan bruke sine frie emner på en god måte under utvekslingen, slik at det ikke oppstår forvirring i godkjeningsfasen, og det ikke oppstår overlapp når studenter bruker «frie emner» til faglig relevant utveksling.

Tidsbruk, involvering og kompetanseheving av vitenskapelige, studieadministrasjon og info-sentrene: Hvis man setter av tid i årshjulene til en gjennomgang av utvekslingsavtaler med partneruniversitetene sammen med studieadministrasjon og fagmiljøene hvert semester, vil det bli enklere å oppdatere avtalene i henholdt til faglige anbefalinger fra vitenskapelige ansatte. Anbefalingene kan legges på studieprogramsidene, sammen med lenker til relevante avtaler.

Som en av studentene som trakk seg fra utveksling sa det:

«Lag flere strømlinje-formede avtaler (à la San José for IFI) der man reiser og VET at man får tatt relevante kurs og man VET at ting ordner seg og man slipper deler av den uendelige papirmøllen det er å søke. De få studentene jeg vet om som hadde tilsynelatende bra og relevante opphold dro på instituttavtaler. Kan vel beholde de åpne avtalene for de som vil risikere en utsatt grad, men hvis dere skal få med dere flere av oss andre som liker en viss sikkerhet i hverdagen, så må mer håndfaste avtaler på plass.»

13. Informasjon/kommunikasjon

UiOs nettsider er i dag hovedkanal for informasjon til UiO-studenter om utveksling. Vanskelig tilgjengelig og lite informativ nettinformasjon var blant tilbakemeldingene fra både studenter og ansatte i prosjektets fase 1.

Fra intervju med student som trakk seg fra utveksling:

«Jeg og mine medstudenter opplevde at vi selv måtte ta kontakt med utvekslingsansvarlig og arrangere et privat møte, da fellesmøtet som ble holdt ikke ga oss relevant informasjon. Det virket for øvrig som at utvekslingsansvarlig ikke satt på mer informasjon enn vi selv kunne lese på UiOs nettsider. Dette inspirerte ikke akkurat til å reise ut, og vi måtte gjøre mesteparten av researchen på egenhånd.»

Oppbyggingen av dagens nettinformasjon om utveksling tar utgangspunkt i den administrative organiseringen av utveksling med avtaler på tre administrative nivåer (institutt, fakultet, sentralt), samt ulike kategorier av avtaler og stipendordninger. Begrepsbruken på feltet kan virke fremmedgjørende og forvirrende, og studentene må ofte forholde seg til flere ulike kontaktpunkter for informasjon om de ulike elementene ved utvekslingsoppholdet (søknad til lærested i utlandet, søknad om godkjenning av emner og ulike stipendordninger).

Nettinformasjonen fokuserer lite på *hvilket* studieprogram studenten går på, *hvorfor* de bør reise på utveksling, *hvor* studenten kan reise og *hvilken* informasjon den enkelte studenten må forholde seg til for å gjennomføre sin utveksling.

Det som finnes av inspirerende informasjon om hvorfor studentene bør reise på utveksling, reisebrev/erfaringer fra tidligere studenter eller informasjon om gunstige stipendmuligheter, havner i bakgrunnen i dagens struktur.

Den enkelte utvekslingsavtale presenteres i dag på en avtaleside som i hovedsak legger vekt på formelle krav for å søke på avtalen samt praktisk informasjon om semesterstruktur, bolig osv. Det vil være hensiktsmessig å gjennomgå hvordan den enkelte avtale presenteres og hvordan informasjonen kan vedlikeholdes på en enklere måte.

I dag er det opp til den enkelte avtaleansvarlige å oppdatere informasjon på sine avtaler. Enkelte kan sitte med ansvar for et høyt antall aktive og mindre aktive avtaler som krever mye administrasjon.

Prosjektgruppen har i løpet av prosjektperioden snakket med Seksjon for kommunikasjon og studentinformasjon (SKS) i Avdeling for fagstøtte (AF) om utvikling av nye nettsider samt en mer helhetlig kommunikasjonsplan for utvekslingsfeltet. I tillegg til en gjennomgang av dagens nettstruktur og innhold, foreslår prosjektgruppen en rekke andre tiltak for å forbedre informasjon til studentene:

- Etablere en rapportdatabase for å systematisk samle inn og dele studenterfaringer
- Utvikle en søkbar oversikt over tidligere avlagte emner (se mer under godkjenning)
- Utvikle materiell rettet mot de vitenskapelig ansatte for promotering av utveksling
- Videreutvikle utvekslingsambassadørordningen for enklere å sette studenter i kontakt med hverandre for å dele erfaringer og bidra i rekrutteringsarbeidet.
- Kommunisere utvekslingsmuligheter som integrert del av studieprogrammene på relevante nettsider og studieplanoversikter med tydelige anbefalinger om utvekslingsdestinasjoner.

14. Kompetanse

Det er behov for å heve kompetansen ved enhetene, også hvis man etablerer internasjonale kontorer eller ressursgrupper. Sentralt nivå/AF kan ha en støttefunksjon i form av systematisk opplæringsvirksomhet og helpdesk, både for nytilsatte og som oppdateringer for medarbeidere med lengre fartstid.

Det kan også etableres hospiterings-/jobbrotasjonsordninger som jevnlig tilbys administrativt ansatte på tvers av nivåene.

15. Hva ønsker studentene?

Et eksempel på studenters opplevelse av prosessen rundt det å søke om utveksling kommer til uttrykk i Realistlista ved UiO sitt innspill i Khrono 15.05.2018⁸, og deres betraktninger gjenspeiler mange av de samme tilbakemeldingene prosjektgruppen har mottatt gjennom sitt arbeid. Innlegget kritiserer manglende informasjon om praktiske forhold på utvekslingsstedet, trege prosesser knyttet til godkjenning, og at det er vanskelig å finne emner som enkelt kan innpasses inn i studieløpet. Studentene uttrykker sin frustrasjon som følger:

«Hjemkomsten byr på nye søknader og lang saksbehandlingstid. For å få endelig godkjenning av utveksling, krever UiO original karakterutskrift på papir. Vertsuniversitetene bruker ofte lang tid på å utstede disse, slik at det tar lang tid å få godkjent utvekslingen sin. Dette kan være en utfordring hvis man er på utveksling i siste semester av bachelorgraden og har tenkt til å begynne på mastergrad semesteret etter. Treg behandling av endelig godkjenning kan få alvorlige konsekvenser for studenten. Særlig to utfall er uheldige: forsinkelse i studieløp, og tap av rett til støtte fra Lånekassen.»

Studentene på Realistlista viser til effektivisering av godkjenningsprosess, bedre digitale løsninger og større kjennskap om lokale forhold og emnetilbud som mulige løsninger for å forbedre arbeidet med utveksling ved UiO. Dette stiller prosjektgruppen seg bak

16. Hva skjer videre?

Prosjektets fase 2 avrundes med styrebehandling i juni 2018, med følgende innspill til diskusjon:

1. At det i større grad legges opp til at utveksling skal inngå som en naturlig del av studieprogrammet
2. Usikkerhet rundt godkjenning av utdanning tatt ved utenlandsk institusjon oppgis av studentene som en av hovedhindringene for å reise ut. Det kan synes som noen fagmiljøer er for rigide med tanke på å innpasse studier fra utenlandske partneruniversiteter.

⁸ <https://khrono.no/student-utveksling-valg/universitetet-i-oslo-gjor-utveksling-vanskelig/223507>

Dette kan løses ved at:

1. Studieprogrammer med lite eller ingen valgfrihet legger til rette for at bestemte emner kan tas ved utvalgte partneruniversiteter i utlandet, slik man gjør f.eks. på profesjonsstudiet i medisin.
2. Studieprogrammer som har frie emner, utviklingssemester eller andre muligheter for valgfrihet, i større grad godkjenner emner uten store, tunge prosesser, så fremt det er fra et partneruniversitet, på riktig nivå og ikke skal erstatte fag som er obligatoriske og/eller kreves for opptak til høyere nivå.

Videre arbeid med tilrettelegging for økt utveksling vil bli ivaretatt i strategiarbeidet som vil starte høsten 2018

Vedlegg 1

Oversikt over foreslåtte tiltak i løpet av prosjektperioden

Område	Tiltak	Beskrivelse	Status/kommentar
Informasjon	Ny nettstruktur	Legge opp nettsidene slik at studenter finner informasjon tilpasset hvilket studieprogram de tilhører. Fokus på studentperspektiv.	SKS/AF har igangsatt arbeid med å forbedre nettsider knyttet til utveksling.
Informasjon	Rapportdatabase	Alle studenter skriver rapport med relevant informasjon etter utvekslingen.	Gjøres ved noen fakulteter allerede (f.eks. MedFak), men kan settes mer i system og videreutvikles.
Informasjon	Utvekslings-ambassadører	Bruke studenter som har vært på utveksling for å promotere dette til sine medstudenter.	Prosjekt igangsatt våren 2018. Ca 55 studenter har meldt seg som ambassadører.
Informasjon	Utvide utvekslings-ambassadørordningen	Utvide ordningen til å omfatte stipendiater. De kan ha stor påvirkningskraft, da de ofte er nærme studenter i alder og kan ha vært på utveksling på avtaler ved instituttet de tilhører.	Igangsettes høsten 2018.
Informasjon	«Stipendkalkulator»	Tydeliggjøre hvor mye støtte studenten kan få når de reiser ut (fra Lånekassen, Erasmus-stipend etc)	Ikke igangsatt. Må undersøke tekniske muligheter og evt. kostnader.
Informasjon	Utveksling inn i alle studieplaner	Legge inn utveksling som en del av studieplanen	Mange har dette på plass, men ikke alle.
Informasjon	Opt-out	Utveksling ligger som «default» i studieprogrammet, og studenten må ev. aktivt velge det bort.	Har vært diskutert i forskjellige fora, inkl. utdanningskomiteen HF: har det ved enkelte studier.

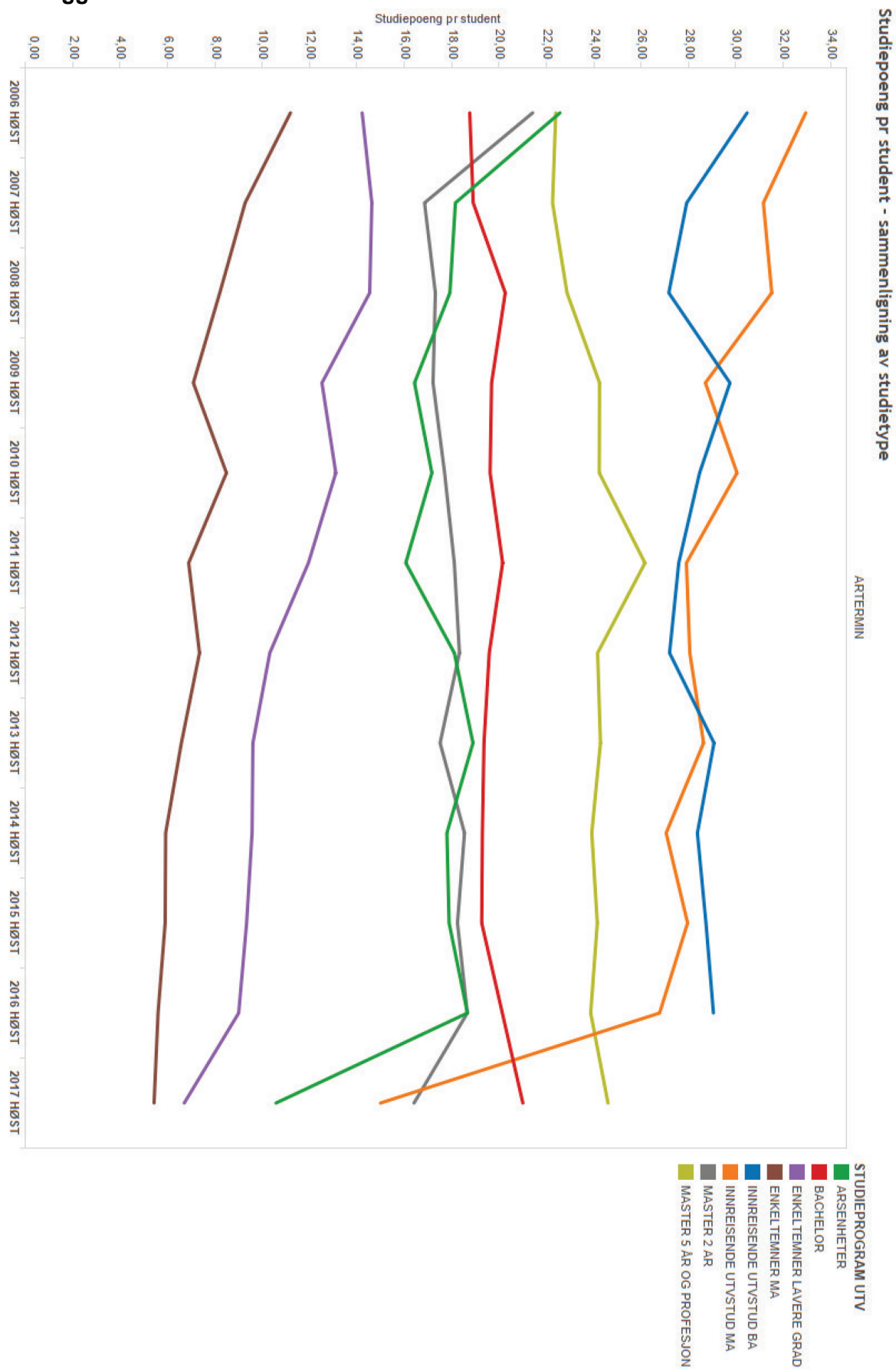
		Gir et tydelig signal om at UiO anser utveksling som viktig.	Prorektor har bedt om frivillige piloter til dette.
Informasjon	Kurs i interkulturell kompetanse	Utvikle kurs som forbereder, bevisstgjør og akkrediterer studenter som reiser på utveksling	Mat-nat har erfaring med dette og deres modell kan tas i bruk av flere. Kan det være aktuelt at UiO utvikler et studiepoengsgivende MOOC?
Informasjon	«Min utveksling»	Portal som samler all informasjon om prosessen ved utveksling	Ikke igangsatt. UiOs webansvarlige fraråder nye portaler.
Informasjon	Utforme mer generell praktisk info	Usikkerhet knyttet til økonomi, fremleie av bolig etc. kan påvirke studenters valg om å dra på utveksling.	En side med info som omfatter praktiske ting knyttet til det å reise ut, som f.eks. fremleie av hybel, tips til å finne bolig på utvekslingsstedet etc. kan senke terskelen for å reise. Vurdere samarbeid med «Housing anywhere»?
Informasjon Godkjenning	Database for å vise tidligere godkjente emner	Informasjon om tidligere godkjente emner gjør prosessen med forhåndsgodkjenning enklere for fagmiljø og student.	FS-ansvarlige ved UiO sier at dette kan løses teknisk, ved å koble FS direkte til uio.no
Godkjenning	Retningslinjer for godkjenningsfeltet	Utarbeide felles faglige prinsipper for forhåndsgodkjenning hvor det fremgår tillatt grad av overlap, fleksibilitet og alternative løsninger. Klare faglige anbefalinger og veivisere. Informere studentene om det. Avklare ansvar for forhåndsgodkjenning	Må følges opp – kan bli et underprosjekt Først og fremst en faglig oppgave, men bør gjøres i samarbeid med administrative. Forhåndsgodkjenning må til før studenter kan få støtte fra Lånekassen til sitt utvekslingsopphold, og for å få emnet inn i studieplanen.
Strategisk utvikling	Stordriftsavtaler	Utvikle en robust avtaleportefølje med utvalgte avtaler som	Ble presentert til utdanningskomiteen 14.mars.

		åpner for flere studenter ut og inn og hvor opplegget er godt sikret.	Bør forankres i forsknings-samarbeid. Vil forenkle arbeidet med å vedlikeholde avtaler. Noen miljøer er i gang med å utforske mulighetene for stordriftsavtaler.
Strategisk utvikling	«Utviklingssementer»	Studentene henter impulser fra utveksling, andre fag på UiO, eller fra arbeidspraksis.	Innført hos Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet.
Strategisk utvikling	Konsultere studenter	Dersom man vurderer å inngå nye avtaler om utveksling, kan studentene konsulteres, så de får en mulighet til å påvirke hvor de kan reise.	Fagutvalg kan for eksempel involveres mer for å kartlegge ønsker/behov.
Strategisk utvikling	Kartlegging av andre mobilitetsformer	Kartlegge utveksling som er kortere enn 3 mnd. Kortere opphold, som sommerskoler, feltarbeid eller praksis på mindre enn tre måneder utløser ikke mobilitetstilskudd fra KD, og det finnes liten oversikt over omfanget og utbyttet av slike opphold.	Det er interessant å se om kortere opphold inspirerer til å reise på ordinær utveksling, og en anerkjenning av læringsutbyttet ved kortere opphold kan gjøre at flere vurderer dette.
Strategisk utvikling	Aktiverer studenter	Sette utveksling på dagsorden i forbindelse med oppgaveskriving, og prosjektarbeid. F.eks. kan IT-studenter utvikle en app for utveksling. Økonomi/psykologi-studenter kan se på hvordan studenter kan «nudges» til å velge utveksling. Mediestudenter kan	Kanskje vil man få frem nye ideer til å nå ut til alle UiO-studenter, og i det minste vil studentene som jobber med oppgaver med disse temaene tenke mer på det å reise på utveksling.

		få ansvar for informasjonskampanje.	
Strategisk utvikling	Tilby emner som kan kombineres med utveksling	Tilby emner med 10 ECTS på starten av semestre, slik at studenter som reiser på utveksling til land med forskjøvet studieår (f.eks. Tyskland med studiestart i mars/april og september/oktober)	<p>Dette vil kunne hjelpe studenter som er forsinket eller som er bekymret for å bli forsinket som følge av utveksling.</p> <p>Dette kan også være et tilbud til f.eks. australske studenter, som har sommerferie i januar/februar. Australske partnere har etterlyst slike kurs.</p>
Administrativ utvikling	Organisering av ansatte som jobber med utveksling	I dag har mange studiekonsulenter dette som en liten del av sin jobb. Det gjør systemet sårbart og arbeidet med utveksling kan bli nedprioritert i en travel hverdag.	Alternativ organisering bør vurderes. Dette må skje lokalt. Enheter med mange studiekonsulenter kan vurdere å rendyrke en av stillingene til kun å jobbe med internasjonalisering.
Administrativ utvikling	Kompetanseheving 1	Opplæring av ansatte innen internasjonalisering.	Utvekslingsseminaret 5. jan fylte et behov for å komme sammen og bli oppdatert og inspirert. Et årlig seminar blir videreført.
Administrativ utvikling	Kompetanseheving 2	Møter med studiekonsulenter viser behov for mer støtte og mer kunnskap om utvekslingsmulighetene.	AF bør ha mer kontakt med kolleger på institutt- og programnivå. Det er ikke god nok spredning av kunnskap og informasjon via dagens nettverk med AF og fakultetsrepresentanter.
Administrativ utvikling	Fremskynder åpning av søknadsweb	Ved å åpne søknadsweb tidligere, vil man fokusere på « <i>Nå kan du begynne å søke</i> » fremfor « <i>Nå er fristen snart ute</i> ». Utvekslingskampanje rett før fristen kan fortsatt finne sted,	Forslaget om å åpne søknadsweb tidligere er godt mottatt i internasjonaliseringsnettverket, og vil bli innført.

		for å minne om denne.	
Informasjon Godkjenning Administrativ utvikling	Utvekslingsseminar	Felles seminar 5.januar for relevante aktører innen utvekslingsfeltet, hvor godkjenning ble diskutert.	Seminaret var med på å bedre felles forståelse av problematikk knyttet til godkjenning, og tilbakemeldingene fra de som jobber med utveksling har blitt tatt med i det videre arbeidet i prosjektet.

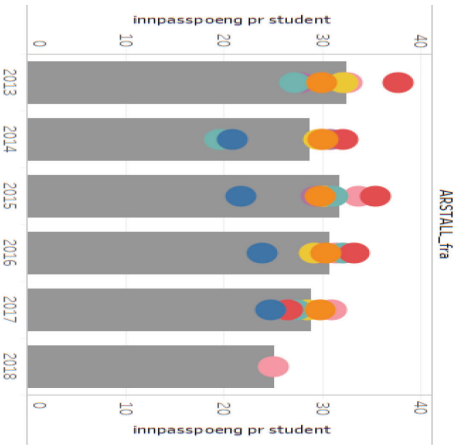
Vedlegg nr 2

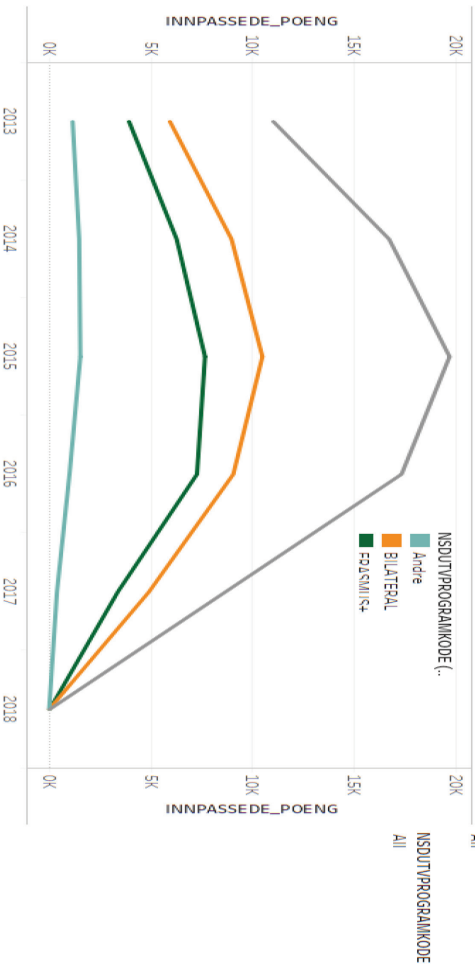
Studenter med innpassede studiepoeng etter utveksling pr fakultet (tall tilgjengelig fra 2013. Husk at studiepoeng kan innpasses en tid etter at utvekslingsoppholder er fullført).

Fakultet / studieprogr.	INNPASSEDE_POENG								Studenter med stp (inn)								Innpasspoeng pr student							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013	2014	2015	2016	2017	2018						
11 Det teologiske fakultet	83	65	95	74	0	0	4	3	4	3	0	20,8	21,7	23,8	24,7									
12 Det juridiske fakultet	1852	2638	3589	3543	2616	0	62	88	121	117	88	0	29,9	30,0	29,7	30,3	29,7							
14 Det humanistiske fakultet	3499	4126	5043	3274	843	0	93	129	143	99	32	0	37,6	32,0	35,3	33,1	26,3							
15 Det matematiske-naturv.	949	1771	1391	1438	843	0	35	91	45	45	31	0	27,1	19,5	30,9	31,9	27,2							
16 Det odontologiske fakultet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
17 Det samfunnsvitenskapelige fakultet	2959	4492	5225	5023	2641	0	93	152	174	173	93	0	31,9	29,6	30,0	29,0	28,4							
18 Det utdanningsvitenskapelige fakultet	607	1476	1607	1563	294	0	22	48	55	53	11	0	27,6	30,7	29,2	29,5	26,7							
50 Det medisinske fakultet	1336	2112	2747	2376	1388	25	35	71	82	76	44	1	32,5	29,7	33,5	31,3	30,9	25,0						
Grand Total	###	###	###	###	###	8669	25	340	583	623	566	302	1	32,4	28,6	31,6	30,6	28,7	25,0					

Studenter med innpassede studiepoeng etter utveksling pr fakultet (tall tilgjengelig fra 2013).

Utvikling i antall innpassede studiepoeng pr utvekslingstype.

NSDUNNA
Multiple values

Fakultet avtaler
All

Institutt avtaler
All

Fakultet_studieprogr.
All

STUDIENPROGRAM
All

ARSTALL_fra
All

TERMINKODE_fra
All

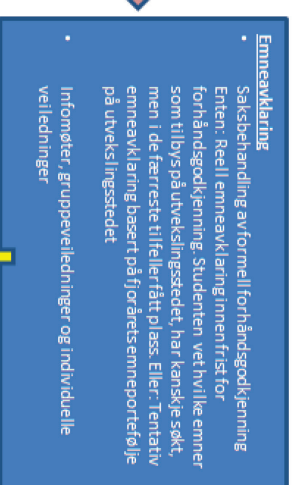
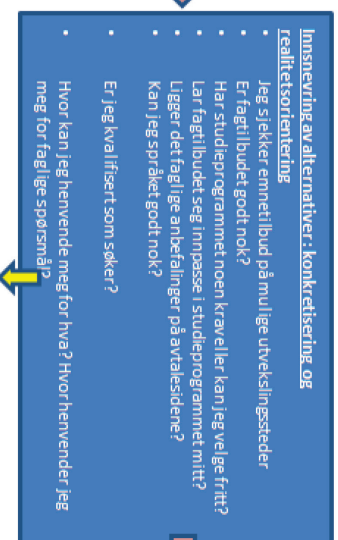
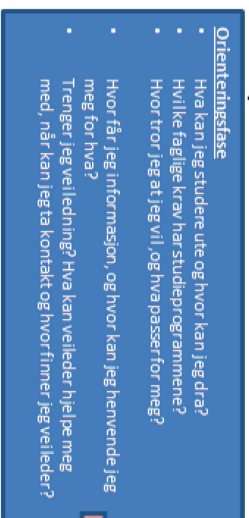
ARSTALL_til
All

TERMINKODE_til
All

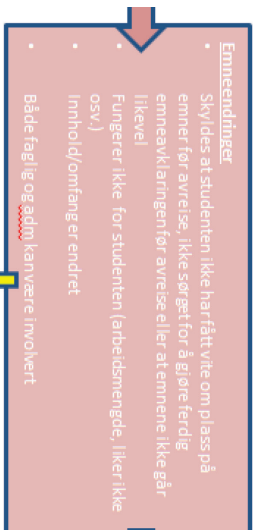
NSDUT/PROGRAMKODE
All

Et eksempel på GODKJENNINGSLØP

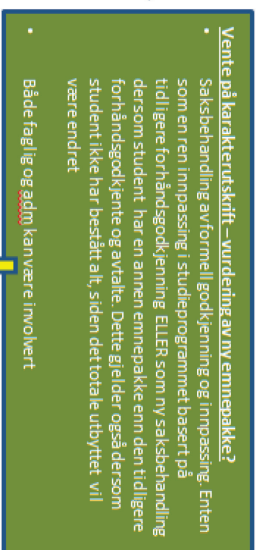
FØR UTVEKSLING

I LØPET AV UTVEKSLING

ETTER UTVEKSLING

Kilder til informasjon:

- Info på nett, epost, infomøter, gruppeveiledning og individuell veiledning – hva fås hvor og når?
- Infosentre – hva tilbys?